

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Katedra divadelní vědy

Ročníková práce

Hadar Galron: Mikve
Kritický ohlas v České republice

Vedoucí práce: doc. Mgr. Petr Christov, Ph.D.

Bc. Kateřina Zamazalová

Praha 2020

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu docentu Christovovi za trpělivé vedení této práce a podněty k hlubšímu studiu tématu.

Obsah

1. Úvod	3
2. Hadar Galron	4
2.1 Z Londýna do Izraele.....	4
2.2 Od stand-up comedy k celovečernímu dramatu a filmu.....	5
3. Mikve	7
3.1 Základní charakteristika textu	7
3.2 Mikve ve světě a v České republice	7
3.3 Kritický ohlas inscenace Stavovského divadla	8
3.4 Kritický ohlas regionálních inscenací	12
3.5 Kritický ohlas inscenací amatérských spolků.....	14
4. Závěr	17
5. Zdroje.....	18

1. Úvod

Izraelské drama nemíválo v České republice rozvinutou inscenační tradici.¹ Divadla v tomto ohledu uváděla převážně tvorbu komediálního autora Ephraima Kishona.² Tak tomu bylo alespoň do doby, než Čechy objevily dramatičku Hadar Galron. Přibližně v období kolem roku 2005 či 2006 spatřila v díle této autorky potenciál Daria Ullrichová, která se později stala dramaturgyní jeho české premiéry. S textem se poprvé setkala na semináři v Izraeli, kde měli převážně němečtí dramaturgové příležitost seznámit se s tamní dramatikou.³ Ulrichovou zaujalo zejména „ženské drama,“ které jí „z českého pohledu připadalo mimořádně feministické.“⁴ Nesmírně jí však „imponovalo svým sebevědomím, vitalitou a životním optimismem.“⁵ Z dramatiček na ni tehdy nejvíc zapůsobila „právě Hadar.“⁶

Na základě tohoto setkání byla *Mikve*, první celovečerní hra autorky, uvedena roku 2008 v české premiéře ve Stavovském divadle. Do roku 2020 se na profesionálních scénách objevila celkem pětkrát. Přičteme-li dostupné záznamy databáze amatérského divadla, dobereme se čísla sedm. *Mikve* však není jediným, v Čechách uvedeným, textem výše jmenované dramatičky. České premiéry se dočkala i její satirická komedie *I ♥ Mamma*⁷ společně s dramaturgií filmového scénáře *Tajemství*,⁸ kterou zrežirovala sama autorka.

V ortodoxním Izraeli je *Mikve* již od své premiéry v roce 2004 tabuizovaná. České publikum však bylo s kontroverzní tvorbou zahraničních autorů seznámeno mnohem dříve.⁹ Někteří diváci přesto v době prvního uvedení ke hře Hadar Galron zaujali ostražitý postoj. Ostražitost vyvolávalo její zobrazení neznámých tradic a rituálu. Také samotný střet s cizí kulturou, která je té naší svobodomyšlné velmi vzdálená, vyvolal pozornost. V současnosti se *Mikve* nachází na repertoáru tří oblastních divadel, kde se podobně jako ve Stavovském divadle shledává s kladným ohlasem. Pozitivně přijaté inscenace regionálních scén se však nesetkaly s příliš velkým zájmem kritické obce a dostalo se jim nízkého počtu recenzí. Vzhledem ke skutečnosti, že mladší česká nastudování nevyvolávají mnoho pozornosti, se zdá, že dílo Hadar Galron se stalo běžnou divadelní záležitostí. Tato práce si klade za cíl (vyjma seznámení s dílem autorky, o němž v Čechách panují mylné informace¹⁰) vysledovat proměnu témat, jimiž se zabíraly kritické ohlasy na českém území v době jejího prvního uvedení až po současnost.

---

¹ ZDEŇKOVÁ, Marie. Odtajněná lázeň. *Divadelní noviny* 18, 2009, č. 3, s. 5.

² Op. cit.

³ KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Svět žen, do něhož muži nesmí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://prazsky.denik.cz/kultura_region/svet-zen-do-nehoz-muzi-nesmi-20081203.html>.

⁴ Op. cit.

⁵ Op. cit.

⁶ Op. cit.

⁷ *I ♥ Mamma*. Divadlo ABC, prem. 17. 3. 2018, režie Petr Svojtka. Překlad Ester Žantovská.

⁸ *Tajemství*. Městské divadlo Mladá Boleslav, prem. 15. 6. 2018, režie Hadar Galron. Překlad z anglického jazyka Denisa Kábrtová.

⁹ Například tvorba Marka Ravenhilla (poprvé 1999) či Wenera Schwaba (poprvé 1997). Převzato z: INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Ravenhill, Mark a Schwab, Werner [online]. [cit. 2020-05-17]. URL: <<https://vis.idu.cz/Productions.aspx>>.

¹⁰ V časopise ND (ULLRICHOVÁ, Daria. *Mikve*. *Časopis Národní divadlo* 2008, 2008, č. 3, s. 17) se v sekci „připravujeme“ nachází mylná informace o tom, že autorčino dílo *Pulsa* vzniklo ve spolupráci s „Bidur Khalacha“. *Bidur K'halacha* je autorčin text, který vznikl ve spolupráci s Noyou Shuster. Tato chyba se objevuje dále i v: českém příspěvku o autorce na webu WIKIPEDIE.CZ Hadar Galron [online]. [cit. 2020-05-23]. URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hadar_Galron>. či ve výroční zprávě MĚKS Kojetín za rok 2012. *MĚKS Kojetín* 2. 3. 2013. s. 20.

2. Hadar Galron

2.1 Z Londýna do Izraele

Herečka, dramatička, režisérka, scénáristka, textačka, komička, to vše je Hadar Galron. Narodila se 28. září 1970 coby Nurit Hadar v Londýně. Společně se sourozenci, otcem marockého a matkou polského původu byla součástí ortodoxní židovské komunity. Když bylo Nurit třináct let celá rodina emigrovala do Izraele, kde žije dodnes. Hadar v Izraeli dokončila základní vzdělání a absolvovala střední školu. Následně proti vůli rodičů narukovala na dva roky do armády.¹¹ Toto rozhodnutí jí otevřelo cestu ke studiu „*herectví a divadelní dramaturgie na*“ univerzitě v Tel Avivu.¹² Armáda totiž Hadar za příkladnou službu studium uhradila.¹³

V devadesátých letech se poprvé objevila na jevišti společně s ortodoxní spolužačkou Noyou Shuster. Stand-up výstupy komediální dvojice popisovaly především postavení žen v pravověrné židovské společnosti.¹⁴ Kariéry Noyi a Nurit se však na základě tvůrčích sporů po pěti letech rozešly.¹⁵ Dramatička se následně vydala na sólovou dráhu a začala vystupovat pod pseudonymem Hadar Galron.¹⁶ Její sólové komediální výstupy byly natolik úspěšné, že se jim mezi roky 2001 a 2011 dostalo na 700 repríz.¹⁷ Díky nim také v roce 2003 obdržela zakázku na první celovečerní hru. V onom roce na svou one-woman show *Pulsa* pozvala Tzipi Pinesovou, ředitelku divadla Bejt Lesin. *Pulsa* se částečně zabírala problematikou rituálu v očištné lázni. Když Pinesová spatřila, jak na téma ženy reagují, vyzvala Galron k sepsání celovečerní hry s tímto námětem.¹⁸ Tak v roce 2004 vznikla *Mikve*.¹⁹

Dramatička v zakázce spatřila velkou příležitost. Vždy si uvědomovala, že změny ve společenském postavení ortodoxních izraelských žen musí vyjít z nich samotných. Ty jsou však, dle slov autorky, se svým údělem často smířené.²⁰ Jako jeden z primárních problémů této pospolitosti Hadar vždy viděla zmíněný obřad rituálního ponoření. „*Rituální ponoření [...] je výrazem pro nejvyšší stupeň rituálního omývání.*“²¹ Rituál v mikve je spojován „*zvláště [...] se ženami, které jsou povinny navštívit rituální lázeň sedm dní po skončení periody, před svatbou a po porodu. Pouze po návštěvě této lázně mohou se svými muži sexuálně žít.*“²² Hadar tato pevně daná náboženská pravidla odmítla a z ortodoxní komunity se vymanila. Navzdory tomu se od víry neodvrátila. Sama uvedla, že „*vyměnila [...]*

¹¹ HULEC, Vladimír – SOPROVÁ, Jana. Hadar Galron: Ba'al Šem Tov k broušení nikdy vodu nepotřebuje [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.divadelni-noviny.cz/hadar-galron-baal-sem-tov-k-brouseni-nikdy-vodu-nepotrebuje>>.

¹² SZYMANSKÁ, Olga. MIKVE [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2008120065>>.

¹³ HULEC, V. – SOPROVÁ, J. Op. cit.

¹⁴ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Hadar Galron Playwright, actress, screenwriter and comedienne [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<http://dramaisrael.org/en/playwright/galron-hadar-2/>>.

¹⁵ URIAN, David. *The Judaic Nature of Israeli Theatre*. Velká Británie: Routledge, 2000, s. 88–97.

¹⁶ DAVIS, Barry. Galron's 'Passion' [online]. [cit. 2020-05-23]. URL: <<https://www.jpost.com/in-jerusalem/arts-and-culture/galrons-passion>>.

¹⁷ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

¹⁸ MARXOVÁ, Alice. Svou Mikve mám v moři. *Roš Chodeš* 71, 2009, č. 1, s. 7.

¹⁹ BEJT LESIN. Mikveh [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <<https://www.lesin.co.il/shows/%d7%9e%d7%a7%d7%95%d7%95%d7%94/>>.

²⁰ WILLOUGHBY, Tereza. Žena má v ortodoxní společnosti stejná práva jako manželova peněženka, říká Hadar Galron [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.televizeznam.cz/video/kultura/zena-ma-v-ortodoxni-spolecnosti-stejna-prava-jako-manzelova-penezenka-rika-hadar-galron-63961501?vypis=navigation&stranka=2>>.

²¹ NOSEK, Bedřich – DAMOHORSKÁ, Pavla. *Židovské tradice a zvyky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 144.

²² Op. cit.

náboženství za víru“ a její kritika „nepatří komunitě.“²³ Změnu potřebuje zákon sám a ta přijde, když o ni bude „usilovat zevnitř“,²⁴ skrze svou tvorbu.²⁵

2.2 Od stand-up comedy k celovečernímu dramatu a filmu

Již bylo zmíněno, že se Galron během studia na vysoké škole objevovala na scéně s Noyou Shuster. Noya a Nurit společně vytvořily komediální duo a vystupovaly s představením „*Bidur K'Halacha*“ (volně přeloženo z anglického jazyka coby „Skvělá zábava: humor jako náboženské právo“).²⁶ Představení obsahovalo skeče schválené rabínem a zrežirované sekulárním Hananem Goldblatem. Právě souhlas autority byl pro Shusterovou stěžejní součástí spolupráce a zapříčinil kariérní rozchod dvojice.²⁷ V roce 2001 Galron poprvé vystoupila s úspěšnou one-woman show „*Pulsa*“ (*Pulsa D-Nurit*).²⁸ Jednalo se o kontroverzní dílo,²⁹ které vyprovokovalo volání ortodoxních komunit po jeho stažení z repertoáru Cameri Theatre.³⁰ K stand-up výstupům autorky se řadí i „*Passion Killer*“,³¹ který v roce 2011 vznikl ve spolupráci s jejím švagrem Aharonem Feuersteinem.³²

Autorce však není cizí ani spolupráce na celovečerních představeních. Podílela se například na představeních „*Kribo & co.*“ (s Davidem Krivosheyem, 2010) či „*The Faculty*“ (2010).³³ Stranou neponechala ani muzikálovou tvorbu. V roce 2010 se jednalo o představení „*Beam of Light*“, na podzim 2008 o spolupráci s Yehoramem Gaonem.³⁴ Společně s Gaonem mezi rokem 2009 a 2013 vytvářela také televizní vzdělávací pořad pro děti.³⁵ Z kinematografické tvorby je třeba zmínit její podíl na scénářích k filmům „*Tajemství*“ (s Avi Nesherem, 2007) a „*Bruriah*“ (s Avrahamem Kushnirem, 2008).³⁶ Ve druhém snímku dokonce ztvárnila hlavní roli. Doposud posledním počinem dramaticky je spoluautorství na televizním seriálu „*Harmon*“ (s Anat Barzilai a Gadi Taubem, 2018).³⁷

Stěžejní součástí díla Hadar Galron však spočívá v její celovečerní dramatické tvorbě.³⁸ Kariérní průlom způsobila hned její prvotina „*Mikve*“ (2004). Druhý text, mezigenerační komedii „*I ♥ Mamma*“ (2010), autorka sepsala společně se svými studenty. Drama v české premiéře uvedlo Divadlo ABC na jaře 2018.³⁹ V pořadí třetí celovečerní text „*Musrara*“ vyšel tiskem v roce 2013. Jeho ústředním tématem

²³ YOUNG, Maggie. Hadar Galron spins comedy from Orthodox roots [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://pittnews.com/article/139321/news/hadar-galron-spins-comedy-from-orthodox-roots/>>. Vlastní překlad.

²⁴ Op. cit.

²⁵ WILLOUGHBY, T. Op. cit.

²⁶ URIAN, D. Op. cit., s. 87. Vlastní překlad.

²⁷ Op. cit., s. 80–97.

²⁸ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

²⁹ Samotný název je slovní hříčkou, která odkazuje k židovské kletbě. Převzato z: HALLÉ, Charlotte. Keeping the Laughter in the Family [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <<https://www.haaretz.com/1.5195401>>.

³⁰ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

³¹ Dílo tematizuje význačné ženy Starého zákona. Převzato z: THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

³² DAVIS, B. Op. cit.

³³ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

³⁴ Op. cit.

³⁵ WIKIPEDIA.ORG. גלרון הדר (Dad's Genius). [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%93%D7%A8_%D7%92%D7%9C%D7%A8%D7%95%D7%9F>.

³⁶ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

³⁷ IMDB. Harmon [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: <https://www.imdb.com/title/tt7930816/?ref=nm_film_act_3>.

³⁸ THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

³⁹ *I ♥ Mamma*. Divadlo ABC, premiéra 17. 3. 2018, režie Petr Svojtka. Derniéra listopad 2019. Překlad Ester Žantovská. Převzato z: INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. I "love" MAMMA [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <<https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=47933&mode=0>>.

je izraelské protestní hnutí Černí panteři.⁴⁰ K tématu údělu ortodoxních izraelských žen se dramatička vrátila v divadelní adaptaci vlastního filmového scénáře „*Tajemství*“ (2014). Drama mělo českou premiéru v létě 2018.⁴¹

Autorka je světově proslulá zejména díky dramatu *Mikve*, o jehož filmové adaptaci se hovoří již od roku 2014.⁴² Tehdy se Galron s režisérkou Anitou Doron zúčastnily devátého ročníku International Financing Forum pořádaného The Ontario Media Development Corporation. Tato událost umožňuje setkání s producenty, finančníky a distributory, kteří následně perspektivní projekty pomáhají financovat. Při této příležitosti byl filmový projekt *Mikve* neboli „*Immersion*“ představen poprvé.⁴³

---

⁴⁰ Založením této iniciativy roku 1971 se mladí Židé s marockými předky snažili upozornit na sociální problémy a diskriminaci občanů na základě jejich původu. Převzato z: ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha: Grada (D), 2011, s.135.

⁴¹ *Tajemství*. Městské divadlo Mladá Boleslav, premiéra 15. 6. 2018, režie Hadar Galron. Premiéra prosinec 2019. Překlad z anglického jazyka Denisa Kábrtová. Převzato z: INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. *Tajemství* [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <<https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=49214&mode=0>>.

⁴² THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Op. cit.

⁴³ MITCHELL, Wendy. Lunchbox, '71 producers selected for OMDC's International Financing Forum [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <<https://www.screendaily.com/production/lunchbox-71-producers-selected-for-omdc-iff/5076616.article>>.

3. Mikve

3.1 Základní charakteristika textu

Text *Mikve* tvoří dvě dějství, která si rovným dílem dělí 8 obrazů. Děj samotný se odehrává v pravidelných intervalech (vždy s odstupem jednoho měsíce) po dobu 4 měsíců v prostorách rituální lázně. V rámci jednotlivých obrazů autorka často střídá zaměření pozornosti mezi čekárnou mikve a její lázní.⁴⁴

Výstavba textu je tradiční.⁴⁵ Expozice dramatu je velmi popisná a diváka seznamuje především s prostředím mikve a jejím provozem. Příběh se odehrává po nástupu hlavní hrdinky Širy na volnou pracovní pozici v lázni. Zde se Šira seznamuje s jejími návštěvnicemi: povýšeneckou manipulátorkou Hindi, naivní matkou šesti dětí Esti, týranou Chedvou, její dcerou Eliševou, nešťastnou budoucí nevěstou Tehílou a sekulární zpěvačkou Miki. Širina dobrosrdečnost a empatie ji neprodleně staví do konfliktu se zkušenou lázeňskou Šošanou. V tamní mikve totiž doposud nikdo nezasahoval do osobního života klientek. Když však Šira spatří Chedvu v lázni nahou, dochází ke kolizi. Nová lázeňská se rozhodne týrané ženě a její dceři pomoci k útěku od manžela. V tomto zlomovém okamžiku dospívá příběh do bodu krize. Azyl Chedvy a Eliševy je po měsíci odhalen a obě se skryjí v mikve. Během peripetie jsou návštěvnice lázně nuceny čelit rozhodnutí, zda matku s dcerou vydat mravnostní hlídce či riskovat, že budou označeny za „vzporné ženy“. Přestože by toto označení znamenalo hlubokou potupu, volí osazenstvo mikve právě tuto cestu a vzbouří se. S prosbou o pomoc zkontaktují nejen své přítelkyně, ale i vlastní muže. Závěrečnou katastrofu aktérky odhalí společně se sebevraždou nešťastně vdané Tehíly.⁴⁶

Námět na příběh vyšel z četných setkání autorky se ženami z různých sociálních poměrů s rozlišnou mírou ortodoxie. Dramatička je požádala, aby prozradily, jaká slova mají s mikve a jejím rituálem asociované. Zprvu docházelo na slova plná úcty, pýchy, pokory, všechna honosná, pak přišla na řadu slova „ponížení a stud.“⁴⁷ Galron se dle svých slov diskusemi inspirovala a dále zkoumala témata zatěžující izraelskou společnost.⁴⁸ Jedním ze stěžejních témat, které v textu reflektuje, je problematika domácího násilí. Byť násilí na ženách posunuje děj kupředu, odehrává se výhradně mimo scénu. Prostředí ženské mikve je totiž mužům zapovězeno. Postavy se na scéně objevují jak v situacích dialogu, tak polylogu. Zejména ve druhém dějství se situace odehrávají v konfrontační rovině mezi více ženami. Není však výjimkou, že se postava na scéně objeví sama. Tyto intimní momenty v lázni dávají divákovi nahlédnout do bohaté psychologie a motivace postav.⁴⁹

3.2 Mikve ve světě a v České republice

Světová premiéra *Mikve* se konala v roce 2004 „souběžně s filmovým dokumentem a měla obrovský dopad,“ uvádí sama autorka.⁵⁰ Po světové premiéře ve druhém největším repertoárovém

⁴⁴ GALRON, Hadar. *Mikveh*. Tel Aviv: The Hanoch Levin Institute of Israeli Drama, 2004, s. 1–95.

⁴⁵ FREYTAG, Gustav. *Technika dramatu*. Přel. Jaroslav Žert. Praha: Ústav pro učebné pomůcky průmyslových a odborných škol, 1944. 179 s.

⁴⁶ GALRON, H. Op. cit.

⁴⁷ KOČÍČKOVÁ, Kateřina. Osm žen v jedné lázni. *Mladá fronta Dnes* 19, 2008, č. 284, s. C10.

⁴⁸ MARXOVÁ, A. Op. cit., s. 6.

⁴⁹ GALRON, H. Op. cit.

⁵⁰ WEISS, Martin. Hadar Galron: Po premiéře Mikve jsem se bála, že mě zastřelí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/hadar-galron-po-premiere-mikve-jsem-se-bala-ze-me-zastreli-20151018.html>. Překlad Martin Weiss.

divadle v Izraeli se mezi členy ortodoxní komunity objevily protichůdné reakce. Škála směřovala od pochval až k telefonátům, během kterých na autorku „*lidé ječeli*,“ že je „*antisemitka*.“⁵¹ Navzdory rozporuplnému přijetí se prvnímu uvedení, mezi roky 2004 a 2009, dostalo na 600 repríz na scénách po celém Izraeli.⁵² V roce 2019 drama uvedlo i národní izraelské divadlo Ha-Bima.⁵³

Ačkoli je *Mikve* považována za kontroverzní, byla nominována na 6 cen divadelní akademie, 2 z nominací proměnila.⁵⁴ Mezi těmito oceněními byla i Izraelská hra roku 2004.⁵⁵ *Mikve* se stala přelomovým dílem, které v Izraeli vyvolalo změnu v nahlížení na společenské postavení žen. Její úspěch dokládají premiéry po celém světě.⁵⁶

Překlad do českého jazyka vznikl v roce 2008. V témže roce se údaje o něm objevily na seznamu nepublikovaných textů Divadelního institutu.⁵⁷ Od roku 2010 se *Mikve* nachází v nabídce agentury DILIA.⁵⁸ Hru z anglického jazyka přeložila Ester Žantovská (na anglickém překladu z hebrejštiny se podílela H. Galron⁵⁹).⁶⁰ Podstatnou složku textu tvoří pojmy v jazyce ortodoxního prostředí – jidiš. Skrze ně autorka přibližuje divákovi atmosféru pravověrného Izraele. Sama však uvádí, že tímto jazykem nehovoří.⁶¹

3.3 Kritický ohlas inscenace Stavovského divadla

Českou premiéru díla současné autorky nastudoval tehdejší umělecký šéf činohry pražského Národního divadla Michal Dočkal.⁶² Inscenace byla uvedena v rámci sezony nesoucí téma „*člověk proti společnosti, společnost proti člověku*.“⁶³ Režisér i dramaturgyně Daria Ullrichová hru v českém kontextu vnímali jako feministickou. Kvůli negativní konotaci však adjektivum „*feministická*“ později zaměňovali za „*femininní*“.⁶⁴

⁵¹ MARXOVÁ, A. Op. cit., s. 7. Překlad Alice Marxová.

⁵² CASHMAN, Greer Fay. Grapevine: Tit for tat [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Grapevine-Tit-for-tat-386905>>., GALRON, H. Op. cit.

⁵³ ŠVECOVÁ, Jana. Z USA do Liberce. Izraelská autorka zhlédla svou hru. *Liberec: Deník.cz* 22. 1. 2019., HA-BIMA. *Mikveh* [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <<https://www.habima.co.il/shows/%d7%9e%d7%a7%d7%95%d7%95%d7%94/>>.

⁵⁴ GALRON, H. Op. cit.

⁵⁵ CASHMAN, G. F. Op. cit.

⁵⁶ EBEN, Marek. Na plovárně Hadar Galron [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1093836883-na-plovarne/218544160100021-na-plovarne-s-hadar-galron/titulky>>.

⁵⁷ INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Nepublikované texty divadelních her a inscenační verze roku 2008 uložené v knihovně Divadelního ústavu [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <<https://www.idu.cz/cs/o-nas/divadelni-ustav/knihovna/dokumenty>>.

⁵⁸ DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s. *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <<http://www.dilia.cz/index.php/3d/item/11478-mikve>>.

⁵⁹ GALRON, H. Op. cit.

⁶⁰ DILIA Op. cit.

⁶¹ HULEC, V. – SOPROVÁ, J. Op. cit.

⁶² *Mikve*. Národní divadlo Praha, prem. 4. 12. 2008, režie Michal Dočkal. *Derniéra 2018*.

„Tvůrčí tým: režisér: Michal Dočkal; scénický výtvarník: Jan Dušek; kostýmní výtvarnice: Zuzana Bambušek Krejzková; hudba: Miloš Orson Štědroň; dramaturg: Daria Ullrichová
Obsazení: Šošana: Iva Janžurová; Šira: Petra Špalková (alternace); ~ Vanda Hybnerová (j.h., alternace); Hindí: Tatjana Medvecká; Esti: Jana Boušková; Chedva: Eva Salzmannová; Tehíla: Magdalena Borová (alternace); ~ Jana Pidmanová (alternace); Miki: Antonie Talacková; Eliševa: Pavla Beretová (alternace); ~ Marie Poullová (alternace), Violoncello: Helena Velická (alternace); ~ Eva Kumperová (alternace); Hlas ze záznamu: Jan Dolanský“
Citováno z: INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. *Mikve* (2008) [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=22333&mode=0>>.

⁶³ ŽANTOVSKÁ, Kristina. Národní divadlo – sezóna 2008/2009: Rozhovor s Michalem Dočkalem [online]. [cit. 2020-05-17]. URL: <<https://vtava.rozhlas.cz/narodni-divadlo-sezona-20082009-5113536>>.

⁶⁴ KOČIČKOVÁ, K. Op. cit.

Pražská *Mikve* byla poprvé uvedena 4. prosince 2008 (o den později následovala druhá premiéra) „*pod záštitou [...] Jaakova Levyho, velvyslance Izraele v České republice.*“⁶⁵ Podle slov M. Dočekala k prvnímu uvedení textu Hadar Galron dopomohl i úzký kontakt s izraelskými divadly (Ha-Bima a Cameri).⁶⁶ Pražské Národní divadlo tehdy totiž dojednávalo smlouvu o hostování české inscenace v Izraeli.⁶⁷

Diváky neodradila bezmála tříhodinová stopáž, ani jednoduchá scéna vybavená plastovým nábytkem a pražskou inscenací přijali převážně vřele. Její derniéra proběhla po téměř deseti letech a 129 odehraných představení.⁶⁸ Kritické ohlasy inscenace se nesly z velké části v pozitivním duchu až na reflexi závěrečné scény. Oceněny nebyly pouze herecké výkony, ale též scéna Jana Duška či hudba Miloše Orsona Štědrone. Hudební doprovod inscenace byl zajištěn pouhým violoncellem a jednoduchá scéna ve formě sítě, dle Jany Machalické, podněcovala „*jakýsi duchovní rozměr.*“⁶⁹ S pomocí scénografie si inscenace uchovala svou intimitu i přes to, že byla umístěna na velké jeviště. Recenzentka se mimo jiné vyjádřila k výtkám vůči feministické povaze textu. Uvedla, že „*rozklady, nakolik je Mikve feministická a zda nejde jen o laciné působení na city, jsou zbytečné,*“ je zcela na divákovi, aby se spolehl sám na svůj úsudek a nebál „*se emocí, které hra vyvolává,*“ byť mohou být přímočaré.⁷⁰ (Autorka osobně svůj text za feministický nepovažuje. Věří, že „*kategorizace zužují obzory,*“ tudíž toto označení odmítá.⁷¹) Přestože Machalická text dramatu shledala našemu prostředí odtažitý, uvedla, že jeho „*velké plus*“ spočívá v postavách s bohatou psychologií.⁷²

Způsob, jakým se Michal Dočekal vyrovnal s psychologicky bohatými postavami, nahotou či moderním režijním přístupem byl v roce premiéry středem zájmu. Lenka Valušová zdůraznila, že „*bohatému příběhu velice pomáhá*“ režisérovo „*minimalistické*“ řešení inscenace.⁷³ Ocenila, „*že Národní divadlo dalo průchod modernímu*“ uchopení režie a tímto způsobem získává „*mladší publikum.*“⁷⁴ Vyjádřila však obavu, „*jak budou na některé scény reagovat stálí návštěvníci starších generací, kteří byli zvyklí právě na opatrné pojetí klasických her.*“⁷⁵ J. Machalická k tomuto tématu doplnila, že v dnešní době se režie zasazuje buď o minimalismus, nebo „*syrový realismus*“ a vši silou se snaží vyhýbat patosu.⁷⁶ Právě proto „*silný účinek Mikve spočívá v záměrné nekorigované košatosti emocí.*“⁷⁷ Dočekalovu režii neopomenul ani Martin Macháček. Recenzent ocenil režisérovo úspěšné

⁶⁵ NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE. Hadar Galron, *Mikve: česká premiéra 4. a 5. prosince 2008 ve Stavovském divadle. Program divadelní inscenace, 2008.* 13 s. Dostupné ve studovně IDU – *Mikve* (Národní divadlo Praha „program“), s. 4.

⁶⁶ ŽANTOVSKÁ, K. Op. cit.

⁶⁷ Národní divadlo roku 2009 hostovalo v Izraeli s Rock'n'rollem T. Stopparda v režii Ivana Rajmonta. Převzato z: KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Národní divadlo slavilo v Izraeli úspěch s Rock'n'Rollem [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: <<https://www.denik.cz/divadlo/narodni-divadlo-slavilo-v-izraeli20090507.html>>.

⁶⁸ NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE. *Mikve* [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=5322&pn=256affcc-f002-2000-15af-c913k3315dpc>>.

⁶⁹ MACHALICKÁ, Jana. *Mikve se nebojí emocí. Lidové noviny 21, 2008, č. 290, s. 15.*

⁷⁰ Op. cit.

⁷¹ KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Svět žen, do něhož muži nesmí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://prazsky.denik.cz/kultura_region/svet-zen-do-nehoz-muzi-nesmi-20081203.html>. Překlad Gabriela Kovářiková.

⁷² MACHALICKÁ, J. Op. cit.

⁷³ VALUŠOVÁ, Lenka. *Mikve: bazén plný emocí* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.pragueout.cz/articles/mikve-predstaveni-narodni-divadlo-5678?&tisk=1>>.

⁷⁴ Op. cit.

⁷⁵ Op. cit.

⁷⁶ Op. cit.

⁷⁷ MACHALICKÁ, J. Op. cit.

zkombinování „dokumentárního zpřítomnění“ s „lyricko epickým“ efektem tím, že herečky nechal vstupovat do mikve nahé.⁷⁸ Nejednalo se však o „něco samoúčelně šokujícího ani surového,“ jak uvedl.⁷⁹ Jan Kerbr nahotu ve stavovské inscenaci popsal coby „vkusnou a výtvarně krásnou.“⁸⁰ Ačkoli je užití nahoty často tematizované, není v souvislosti s tímto dramatem neobvyklé. Herečky vystupují na scénu odhalené i v domovském Izraeli.⁸¹

Kladně hodnoceny byly i dříve zmíněné herecké výkony. Marie Zdeňková však věřila, že v případě *Mikve* měly herečky práci značně ulehčenou. „Herecké příležitosti,“ které *Mikve* nabízí, bývají totiž „vděčné i divácky.“⁸² Iva Janžurová, podle Zdeňkové, kopírovala svůj klasický herecký typ. Petra Špalková pak byla méně „výrazná a více autentická“ než její kolegyně.⁸³ Magdalena Čechlovská kromě Janžurové vyzdvihla J. Bouškovou (Esti) a T. Medveckou (Hindy), které se svými rolemi „dokonale srostly.“⁸⁴ Petra Teclová zhodnotila, že přestože pozadu nezůstala žádná z hereček, byla to právě I. Janžurová, kdo zářil „v hlavní roli lázeňské Šošany.“⁸⁵ J. Machalická dodala, že režisérovi se vyplatilo dát herečkám „prostor“ pro vlastní práci, což „v činohře ND není vždy tak samozřejmé.“⁸⁶ Recenze Olgy Vlčkové zaujala k samotnému vyobrazení postav opačný postoj. Coby zásadní problém spatřila jejich vykreslení, v jehož rámci se „snaží kontrolovat svůj veřejný obraz důstojně a poslušné manželky, nevěsty či matky natolik, že působí až nepřírozeně, expresivně, komicky.“⁸⁷

Pražskou inscenaci zhlédla sama Hadar Galron. K výkonům hereček se vyjádřila následovně: „Myslím, že herečky jsou výborné, i když ve druhé půlce mi připadalo, že se chovají trochu příliš melodramaticky.“⁸⁸ Podle autorky u izraelských bohabojných žen převažuje introverze, tudíž příliš živě negestikulují. Sama však přiznala, že přemíra gest může být kulturně podmíněna.⁸⁹ Jedná se o velice zajímavý postřeh. Absence introverze v českých inscenacích může být příčinou, proč závěr samotný směřuje k přehnanému melodramatickému vypětí a stává se tak terčem kritiky.

A skutečně bylo především vinou závěrečného rozhrěšení inscenace, že se některé z recenzí oprostily od počátečního pozitivního ladění. Často popisovaly dramatickou proměnu vztahů a naprostý pád obranných zdí mezi postavami. To byl případ, již zmiňované, M. Čechlovské.⁹⁰ Recenzentka *Hospodářských novin* totiž v závěru nenabízela pouze slova chvály. Uvedla, že *Mikve* „je silné představení s polarizovanými emocemi. Jenže právě přemíra emocí [...] možná ukazuje na jistou faleš“ a „závěrečná katarze by se dokonce mohla zvrtnout v cimrmanovskou frašku, kdyby scéna byla méně

⁷⁸ MACHÁČEK, Martin. Koupání a Konvence. *RozRazil Online* 6. 7. 2009. Dostupné v budově IDU.

⁷⁹ Op. cit.

⁸⁰ KERBR, Jan. Dámy z lázně obstály na výbornou. *Mladá fronta Dnes* 31. 12. 2008, s. B8.

⁸¹ THEATER J. Programming Round-Up #1: Notes from the New Israel Fund panel on MIKVEH [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://theaterjblogs.wordpress.com/2010/06/01/programming-round-up-1-notes-from-the-new-israel-fund-panel-on-mikveh/>>.

⁸² ZDEŇKOVÁ, Marie. Odtajněná lázeň. *Divadelní noviny* 18, 2009, č. 3, s. 5.

⁸³ Op. cit.

⁸⁴ ČECHLOVSKÁ, Magdalena. Živou vodou v Mikvi jsou Janžurová a Boušková. *Hospodářské noviny* 52, 2008, č. 241, s. 12.

⁸⁵ TECLOVÁ, Petra. Mikve. Hra bez mužů, ale přesto o nich [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.cityzone.cz/kultura/divadlo/309-mikve-hra-bez-muzu-ale-presto-o-nich.html>>.

⁸⁶ MACHALICKÁ, J. Op. cit.

⁸⁷ VLČKOVÁ, Olga. MIKVE – PŘÍSPĚVEK K FEMINISTICKÉMU DIVADLU [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.advojka.cz/archiv/2009/3/mikve-prispevek-k-feministickemu-divadlu>>.

⁸⁸ MARXOVÁ, A. Op. cit., s. 7. Překlad Alice Marxová.

⁸⁹ Op. cit.

⁹⁰ ČECHLOVSKÁ, M. Op. cit.

dobře zahraná.⁹¹ Dodala, že aby divák tuto zkušenost „prožil bez pocitu, že byl k slzám dotlačen ne zcela férově, chtělo by to méně stereotypních postupů.“⁹² Recenzentka periodika Roš Chodeš (pod šifrou „Am“) taktéž upozornila na to, že „hlavní slabina (inscenace spočívá v samotném závěru).“⁹³ Uvedla, že „konečná vzpoura“ byla „příliš přexponovaná, takže se divák v mysli a jednání postav“ ztrácel.⁹⁴ Odhalila i další potenciální problém inscenace. Doplnila, že není „zcela jednoznačné, do jaké míry lze izraelské problémy (a navíc problémy, které jsou i v Izraeli specifické, neboť tamní společnost je většinou sekulární) přenést do jiných podmínek.“⁹⁵ Těto výtky se dostalo inscenaci, jejíž dramaturgie vsadila právě na univerzální aplikovatelnost textu.⁹⁶ Jedná se o myšlenku, kterou zastávalo nejen Stavovské divadlo. Lze tedy předpokládat, že české publikum si inscenaci zasazuje do kontextů sobě bližších. Vnímá obecné téma útlaku žen, kdežto izraelské publikum vidí primárně téma volající po fundamentální změně judaismu.⁹⁷

Jan Kerbr se rovněž vyslovil proti závěru *Mikve*. Připojil informaci, že druhá polovina hry je „uměle zpomalována obširným předestřením spektra problémů“ a v celkovém „tvaru pak téměř zanikne metaforou zobrazená pointa“, která je „ve ztišeném verbálním vyjádření skoro nepostřehnutelná.“⁹⁸ Negativně se k závěru inscenace vyjádřila i Hana Kubíková na svém blogu. Napsala, že inscenaci uzavírá „ne moc uvěřitelné finále o tom, že když jde do tuhého, drží ženy přes všechny rozpory při sobě.“⁹⁹ V tomto ohledu se k inscenaci vyjádřila i spisovatelka Irena Dousková. Nejprve však konstatovala, že i přes diametrálně odlišné životy české společnosti „se představení dostává až překvapivě živé a nadšené odezvy.“¹⁰⁰ Tuto skutečnost přikládala skvělým hereckým výkonům a dobrému zpracování příběhu. Domnívala se však, že „ženské hrdinky *Mikve* [...] zastupují určité typy, jejich psychologie je poněkud zjednodušená,“ tudíž „chování i další vývoj“ je „dosti předvídatelný.“¹⁰¹ V první půlce tato skutečnost nebyla, dle Douskové, tolik na škodu. Během druhého dějství se však „chování většiny protagonistek (stalo) méně a méně uvěřitelným a jejich patetická, závěrečná vzpoura narůstající zklamání pouze“ dovršila, uvedla.¹⁰² Tímto článkem pro Divadelní noviny rozšířila řadu recenzentů, jež kritizovali závěr inscenace. K těm se řadila i Radmila Hrdinová, která ocenila dobře zvolené herecké obsazení, upozornila však na to, že „závěrečná vzpoura žen působí poněkud násilně.“¹⁰³ I přesto pocítila, jak „*Mikve* sugestivně vypovídá o věcech, o nichž je třeba hovořit“ a skrze, něž očistí společnost 21. století.¹⁰⁴ Neoponechala tak bez povšimnutí společenský apel inscenace. Právě tento podnět byl tím, na který diváci reagovali podle Terezy Marečkové. Ta uvedla, že během

⁹¹ Op. cit.

⁹² Op. cit.

⁹³ AM. Mikve ve Stavovském. *Roš Chodeš* 71, 2009, č. 1, s. 8.

⁹⁴ Op. cit.

⁹⁵ Op. cit.

⁹⁶ KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Svět žen, do něhož muži nesmí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://prazsky.denik.cz/kultura_region/svet-zen-do-nehoz-muzi-nesmi-20081203.html>.

⁹⁷ ŠVECOVÁ, J. Op. cit., REDAKCE SCÉNA.CZ. Intimní drama *Mikve* ve Zlíně [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.apostrof.scena.cz/index.php?d=1&o=1&c=34633&r=2>>., REDAKCE SCÉNA.CZ. VČD uvede premiéru hry *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.scena.cz/index.php?o=1&c=35096&r=2&d=1>>.

⁹⁸ KERBR, J. Op. cit.

⁹⁹ KUBÍKOVÁ, Hana. Stavovské divadlo: *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://naskokjinam.blogspot.com/2018/04/stavovske-divadlo-mikve.html>>.

¹⁰⁰ DOUSKOVÁ, Irena. Špína strachu. *Divadelní noviny* 18, 2009, č. 2, s. 3.

¹⁰¹ Op. cit.

¹⁰² Op. cit.

¹⁰³ HRDINOVÁ, Radmila. Očištění znamená změnit pravidla. *Právo* 18, 2008, č. 295, s. 11.

¹⁰⁴ Op. cit.

představení diváci ocenili „*potleskem [...] místa se silnou společnou a společenskou rezonancí.*“¹⁰⁵ Dodala, že herecké výkony byly tak dobré, že dokázaly vykompenzovat občasnou „*prvoplánovost a schematičnost textu.*“¹⁰⁶

Navzdory několika negativním recenzím zůstává pražská *Mikve* tou nejúspěšnější. Žádnému z oblastních divadel se doposud nepodařilo její úspěch překonat.

3.4 Kritický ohlas regionálních inscenací

Seдем let po české premiéře hru uvedlo **Městské divadlo Mladá Boleslav** (režie P. Mikeska, prem. 2015).¹⁰⁷ Inscenace byla uváděna necelé tři roky (27 repríz)¹⁰⁸ a byla jedinou, která umožnila muži vstup na jeviště. Herec v roli jakéhosi „Deus ex machina“ dokresloval atmosféru hrou na klarinet a zastával roli mravnostní hlídky. Pronášel též žalmy, jež autorka ve scénické poznámce předepisuje k promítnutí na plátno či obrazovku.¹⁰⁹ V roce boleslavské derniéry zařadilo *Mikve* na repertoár **Divadlo F. X. Šaldy v Liberci** (režie J. Nvota, prem. 2018)¹¹⁰ a **Městské divadlo Zlín** (režie T. Říhová, prem. 2018).¹¹¹ Obě instituce inscenaci zasadily do komorního prostoru malé scény. Tento krok dal, podle Pavly Bergmannové, ve zlínském uvedení „*vyniknout intimitě inscenace.*“¹¹² Zlín navíc na rozdíl od ostatních divadel zvolil nezvyklé režijní pojetí. V tamním provedení je „*celý příběh nazíraný Eliševou,*“ která zastává roli průvodkyně dějem.¹¹³ Doposud poslední premiéra *Mikve* proběhla ve **Východočeském divadle v Pardubicích** (režie K. Dušková, prem. 2019).¹¹⁴ Přestože divadla uváděla

¹⁰⁵ MAREČKOVÁ, Tereza. Pláč v *Mikve*. *Disk: časopis pro studium dramatického umění* 29. 9. 2009, 2009, 156 s.

¹⁰⁶ Op. cit., s. 156.

¹⁰⁷ *Mikve*. Městské divadlo Mladá Boleslav, prem. 16. 10. 2015, režie Petr Mikeska.

„Tvůrčí tým: režisér: Petr Mikeska; dramaturg: Lenka Smrčková; kostýmní výtvarnice: Agnieszka Pátá-Oldak; scénický výtvarník: Michal Syrový

Obsazení: Šošana: Karolína Frydecká; Šira: Svatava Milková; Esti: Alena Bazalová; Miki: Lucie Matoušková; Tehíla: Hana Marie Maroušková; Chedva: Ivana Nováčková; Hindi: Eva Reiterová; Eliševa: Veronika Soumarová (j.h.); Deus ex machina: Petr Prokeš.“ Děníra 2018. Citováno z: MDMB. *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.mdmdb.cz/PlayDetail/192>>.

¹⁰⁸ Op. cit.

¹⁰⁹ GALRON, H. Op. cit.

¹¹⁰ *Mikve*. Divadlo F. X. Šaldy Liberec, prem. 7. 12. 2018, režie Jakub Nvota.

„Tvůrčí tým: režisér: Jakub Nvota; scénický výtvarník: Karel Czech; kostýmní výtvarnice: Tereza Vašíčková; hudba: Mario Buzzi; dramaturg: Lenka Chválová

Obsazení: Šošana: Markéta Tallerová; Šira: Veronika Korytářová; Esti: Jana Stránská; Chedva: Jana Hejret-Vojtková; Tehíla: Barbora Bezáková; Miki: Karolína Baranová; Hindi: Štěpánka Prýmková; Eliševa: Eliška Jansová“ Citováno z: DIVADLO F. X. ŠALDY. *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/mikve>>.

¹¹¹ *Mikve*. Městské divadlo Zlín, prem. 15. 12. 2018, režie Tereza Říhová.

„Tvůrčí tým: režisérka: Tereza Říhová; scénický výtvarník: David Janošek; kostýmní výtvarnice: Kateřina Höferová; hudba: Robin Schenk; dramaturg: Katarína Kašpárková Koišová

Obsazení: Šošana: Helena Čermáková; Šira: Kateřina Lidáková; Hindi: Romana Julinová; Esti: Marie Vančurová; Chedva: Tamara Kotrbová; Miki: Petra Králová; Tehíla: Jana Drgová; Eliševa: Tereza Preiningerová, ze záznamu: Zdeněk Julina“ Citováno z: MĚSTSKÉ DIVADLO ZLÍN. *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.divadlozlin.cz/cs/divadlo/repertoar/studio-z/mikve.html>>.

¹¹² MALUŠKOVÁ, Lucie – MATOŠKA, Lukáš. Poslechněte si záznam Mozaiky. Rozhovor s Pavlou Bergmannovou [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: <<https://vltava.rozhlas.cz/poslechnete-si-zaznam-mozaiky-7718160>>.

¹¹³ MĚSTSKÉ DIVADLO ZLÍN. Hadar Galron ve Zlíně [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.divadlozlin.cz/cs/novinky/fotogalerie-hadar-galron-ve-zline.html>>.

¹¹⁴ *Mikve*. Východočeské divadlo Pardubice, prem. 23. 2. 2019, režie Kateřina Dušková.

„Tvůrčí tým: režisérka: Kateřina Dušková; scénický výtvarník: Pavel Kodeda; kostýmní výtvarnice: Kateřina Dušková; hudba: Petr Piňos; dramaturg: Jana Uherová

Obsazení: Šošana: Jindra Janoušková; Šira: Petra Janečková; Esti: Martina Sikorová; Chedva: Romana Chvalová; Tehíla: Veronika Malá; Miki: Jana Ondrušková; Hindi: Dagmar Novotná; Eliševa: Eliška Dohnalová (j.h.)“ Citováno z: INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. *Mikve* (2019) [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=50227&mode=0>>.

drama ve zcela odlišných podmínkách, texty recenzentů často tematizovaly obdobné prvky inscenace. Některé z nich se pak nevyhnuly srovnávání se Stavovským divadlem.

V regionálních divadlech nebylo na režii nahlíženo z hlediska zvolených postupů, nýbrž atmosféry, kterou v divácích vyvolávala. Mladoboleslavská inscenace podle Jiřího Landy z redakce I-divadlo dokázala díky režii P. Mikesky „vybudovat [...] atmosféru [...] téměř neznámého prostředí a kultury.“¹¹⁵ Landův redakční kolega Jiří Koula doplnil, že boleslavské režijní pojetí „rozšiřuje možnosti, jak je možné text číst.“¹¹⁶ Uvedl, že striktní režim panující v mikve reflektoval Šošanino nitro.¹¹⁷ V souvislosti s režijními postupy se opět objevilo i téma nahoty na scéně. Pavel Šubrt uvedl, že ta v boleslavské inscenaci byla „spíše tušená, skrývaná, naznačená.“¹¹⁸ Recenze vynášející hodnotící soudy o režii se omezily primárně na uvedení v Mladé Boleslavi. U libereckého či zlínského divadla může být na vině malé množství doprovodných recenzí. O pardubické inscenaci Lenka Štěpánková poznamenala, že díky režii Kateřiny Duškové vyvolává atmosféru „lidské lhostejnosti a strachu, ale také soucitu a solidarity.“¹¹⁹

Většina kritiků, stejně jako v případě Stavovského divadla, hodnotila Mikve s ohledem na herectví. Podle Jiřího Senohrábka P. Mikeska, stejně jako M. Dočekal, vybudoval „inscenaci postavenou čistě na hereckých výkonech.“¹²⁰ Z těchto výkonů Pavel Šubrt vyzdvihl ten Svatavy Milkové (Šira), která dominovala „razantní naléhavostí a výzvami ke vzdoru.“¹²¹ Dále pak Karoliny Frydecké (Šošana), která zvládla ztvárnit „lázeňskou s jejími skrytými pochybnostmi a navenek rezolutním chováním.“¹²² Jiří Landa z hereček ocenil zejména I. Nováčkovou „v roli emociemi zmítané tyrané Chedvy.“¹²³ Vyjádřil se i k „jednoduššímu pojetí“ hlavní lázeňské, které „přineslo odlišný [...] pohled na tuto postavu.“¹²⁴ Ve Stavovském divadle ji totiž I. Janžurová hrála „velmi nejednoznačně s mnohými pochybnostmi o víře.“¹²⁵ J. Koula se ke kolegovi připojil, konstatoval, že díky celkovému pojetí Šošany byla „mladoboleslavská inscenace tísnivější, sevřenější, striktnější.“¹²⁶ Zároveň ocenil důraz na komediální prvek v podobě energického projevu A. Bazalové (Esti). V tomto případě se členové redakce neshodli. Podle J. Landy byla Esti zbytečně energická a „její jednoduchost by se [...] dala vyjádřit zajímavěji.“¹²⁷ Liberecká inscenace, podle Otto Hejnice, nabízí herečkám rovné příležitosti. Výkony jsou, tudíž podle přispěvatele

¹¹⁵ LANDA, Jiří. Osm hereček v Ml. Boleslavi [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.i-divadlo.cz/blogy/jiri-landa/osm-herecek-v-ml-boleslavi>>.

¹¹⁶ KOULA, Jiří. Očista či očistec? [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.i-divadlo.cz/blogy/jiri-koula/ocista-ci-ocistec>>.

¹¹⁷ Op. cit.

¹¹⁸ ŠUBRT, Pavel. Nová hra Mikve dává nahlédnout do židovského světa a jeho problémů [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://m.mb-net.cz/nova-hra-mikve-dava-nahlednout-do-zidovskeho-sveta-i-jeho-problemu/d-40645>>.

¹¹⁹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Lenka. Mikve otevírá témata, o nichž se ve společnosti mnoho nemluví [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://pardubicky.denik.cz/kultura_region/mikve-otevira-temata-o-nichz-se-ve-spolecnosti-mnogo-nemluvi-20190228.html>.

¹²⁰ SENOHÁBEK, Jiří. Mikve vtáhla okres na severu na pár dní do světového kulturního dění [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/mikve-vtahla-okres-na-severu-na-par-dni-do-svetoveho-kulturniho-deni-40167951>>.

¹²¹ ŠUBRT, P. Op. cit.

¹²² Op. cit.

¹²³ LANDA, J. Op. cit.

¹²⁴ Op. cit.

¹²⁵ Op. cit.

¹²⁶ KOULA, J. Op. cit.

¹²⁷ LANDA, J. Op. cit.

Kruhu autorů Liberecka vyrovnané a mezi členkami souboru „jiskří [...] rivalita.“¹²⁸ Z osazenstva zlínské *Mikve* vyzdvihla Pavla Bergmannová představitelky „chladné“, „akurátní“ Šošany Heleny Čermákové a „empatické Širy Kateřiny Lidákové.“¹²⁹ Lenka Štěpánková v Pardubickém deníku ocenila práci tamních hereček, které dokážou „přirozeným způsobem vyjádřit opravdu hluboké a niterné emoce.“¹³⁰ „Z této kombinace,“ jak napsala, „vzniká strhující představení.“¹³¹ Poznamenala, že zejména Jana Ondrušková (Miki) dokáže „nenásilně a vtípně“ odlehčit tísnivou inscenaci.¹³² Výše uvedené názory ukazují, že pozitivnímu hodnocení se *Mikve* dostává právě díky hereckým výkonům, na roli nehledě. Jedná se také o složku inscenace, kterou se zabývá největší množství recenzentů.

Závěr inscenace, který se ve Stavovském divadle stal terčem kritiky, zaznamenal ve dvou oblastních divadlech pozitivní ohlas. J. Koula uvedl, že závěrečná scéna v Mikeskové pojetí „je mnohem výraznější, než ve Stavovském divadle.“¹³³ Dle recenzenta dal režisér lépe vyniknout tomu, „jak se to vlastně má se vztahem jednotlivých žen s jejich muži.“¹³⁴ Pavla Bergmannová ocenila režii Terezy Říhové, která dokázala ve zlínské inscenaci „odpatetizovat“ její závěr, který „bývá vnímán jako feministická [...] agitka.“¹³⁵ Uvedla, že „závěrečné revoluční nadšení je vybalancováno nejen tragickým momentem smrti jedné z hrdinek, ale zejména důrazem na to, že ty relativně nejsvobodnější ženy jejich partneři nepodpoří.“¹³⁶ K liberecké a pardubické inscenaci se recenzenti v tomto ohledu nevyjádřili.

Některé z textů tematizovaly střet českého diváka s židovskou kulturou. Marek Douša v recenzi liberecké *Mikve* uvedl, že snaha diváka seznámit s tématem se může stát kontraproduktivní. Konstatoval, že expozice díla je „poměrně zbytečně popisná“ a opakované „zdůrazňování určení místa [...] se spoustou šalomů a mazal tovů“ působí úmorně.¹³⁷ Jiní recenzenti, ať už se jednalo o českou premiéru či nikoli, shledali popisnou expozici naopak jako vhodný „sociologicko-etnografický materiál.“¹³⁸ Další věřili, že „divák nemusí být odborníkem na judaismus, aby našel pro postavy pochopení. Přestože židovské rituály jsou nám, lidem převážně bez víry, cizí, k otázkám, s nimiž se hra vypořádává, máme stejně blízko,“ uvedl například Martin Weiss pro Boleslavský deník.¹³⁹

3.5 Kritický ohlas inscenací amatérských spolků

Dříve než *Mikve* objevila tuzemská oblastní scéna, nacházela se tato izraelská hra na repertoárech v amatérském prostředí. Již tři roky po premiéře ve Stavovském divadle vzbudil text zájem dvou amatérských spolků. Obě společnosti premiéry představily v roce 2011.¹⁴⁰ *Mikve* tvůrců z

¹²⁸ HEJNIC, Otto. *Mikve v libereckém Malém divadle* [online]. [cit. 2020-03-02]. URL: <<https://www.kruhautoruliberecka.cz/?p=4298>>.

¹²⁹ MALUŠKOVÁ, L. – MATOŠKA, L. Op. cit.

¹³⁰ ŠTĚPÁNKOVÁ, L. Op. cit.

¹³¹ Op. cit.

¹³² Op. cit.

¹³³ KOULA, J. Op. cit.

¹³⁴ Op. cit.

¹³⁵ MALUŠKOVÁ, L. - MATOŠKA, L. Op. cit.

¹³⁶ Op. cit.

¹³⁷ DOUŠA, Marek. V libereckém Malém divadle uvádějí hru o ženách i pro muže [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<https://www.naseveru.net/2018/12/06/v-libereckem-malem-divadle-uvadeji-hru-o-zenach-i-pro-muze-mikve/>>.

¹³⁸ KERBR, J. Op. cit.

¹³⁹ WEISS, Martin. RECENZE: Mazel tov! Dojemná revoluce v *Mikve* vzbuzuje smích i pláč [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/recenze-mazel-tov-dojemna-revoluce-v-mikve-vzbuzuje-smich-i-plac-20151020.html>.

¹⁴⁰ DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <<https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?total=2&srchft=mikve&data=soubor>>.

Rádobydivadlo Klapý (režie L. Valeš, prem. 2011) se dostalo bezpochyby nejtvrďší kritiky ze všech českých uvedení.¹⁴¹ Její derniéra proběhla po dvou letech. Inscenace Divadelního spolku Kroměříž (režie M. Kolářová, prem. 2011) vsadila na černobílý kontrast jak v kostýmech, tak scénografii.¹⁴² Ostrý protiklad umístila i do zvukového plánu, který prostředím plně tradic narušoval signálními zvuky nádražního prostoru.¹⁴³ Provedení, jež lázeň ukrylo za polopropustným plátnem, bylo naposledy uvedeno v roce 2017. Je třeba poznamenat, že obě sdružení se zaměřují na tradičně interpretační činohru. Divadelní spolek Kroměříž tuto tradici udržuje od svého založení v roce 1952, Rádobydivadlo pak od roku 1986 (zakládajícím členem byl i režisér Mikve Ladislav Valeš).¹⁴⁴ Tvorba spolků je obvykle oceňována pro poměrně stabilní a kvalitní herecký soubor. Jejich umělecké schopnosti dokládají mnohá ocenění, která spolky získávají na divadelních přehlídkách a festivalech.¹⁴⁵

Recenze inscenace Rádobydivadla se soustřeďovaly primárně na herectví. Herecké výkony byly přijaty více než kriticky. František Laurin poznamenal, že většina hereček postavy vykreslovala „spíše lineárně bez většího odstínění svých osobních postojů a průběžného jednání.“¹⁴⁶ Anežka Buriánková sdílela na týž amatérský spolek obdobný, přesto lehce skeptičtější, názor. Uvedla, že „hra [...] nebyla bohužel herecky zvládnutá.“¹⁴⁷ Doplnila také, že přestože text nabízí postavy s bohatou psychologií, herečky všech možností nevyužily, a inscenace diváky tudíž nudila.¹⁴⁸ V porovnání s konkurenčním uvedením byla produkce Divadelního spolku Kroměříž přijata kladněji. Recenze Michala Drtiny směřovala chválu právě k hereckým výkonům. Drtina konstatoval, že herečky dokázaly svým jednáním „zaujmut porotce natolik, že si podle jejich vlastních slov někteří z nich přestali chvíli po začátku představení psát poznámky a nechali se jen unášet dějem a výkony protagonistek.“¹⁴⁹ Michal Zahálka připojil, že „Kolářová nezapře zkušenost profesionální herečky [...] a dívky vede citlivě k pevným, soudržným výkonům.“¹⁵⁰

---

¹⁴¹ Mikve. Rádobydivadlo Klapý, prem. 14. 11. 2011, režie Ladislav Valeš.

„Tvůrčí tým: režisér: Ladislav Valeš; scénický výtvarník: Jaromír Holfeuer, Jaroslav Plch, Jaroslava Maťáková; kostýmní výtvarnice: Jaroslava Maťáková a Olga Psotová; hudba: Lenka Svobodová-Šťastná; hlasové nahrávky Jaroslav Kodeš a Rudolf Kvíz

Obsazení: Šošana: Eva Andělová; Šira: Veronika Valešová (převzala Pavla Umhňohová); Esti: Jaroslava Maťáková; Chedva: Dana Cendrová; Tehíla: Lenka Svobodová-Šťastná; Miki: Marcela Vykouková (alternace); ~ Petra Maťáková (alternace); Eliševa: Karolína Baňková.“ Děníera 2013. Citováno z: RÁDOBYDIVADLO Klapý. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <<http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>>.

¹⁴² Mikve. Divadelní spolek Kroměříž, prem. 2011, režie Miroslava Kolářová.

„Tvůrčí tým: režisér: Miroslava Kolářová j.h.

Obsazení: „Jana Štěpánová, Romana Blažková, Kateřina Nakládalová, Romana Malinská/Hana Fialová, Marcela Kořínková, Kateřina Hudečková/Kateřina Skřenková, Ludmila Havelková/Lucie Kořínková, Kateřina Zonová/Nina Bohatá“ Děníera 2017. Citováno z: RÁDIO KROMĚŘÍŽ. Divadelní spolek Kroměříž – Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.radiokromeriz.cz/kulturniakce522_divadelni-spolek-kromeriz-mikve.html>.

¹⁴³ ZAHÁLKA, Michal. Revolta s kondicionérem. *Zpravodaj 82. Jiráskův Hronov* 10. 8. 2012, s. 5.

¹⁴⁴ DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. Divadelní spolek Kroměříž [online]. [cit. 2020-05-07]. URL: <<https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=13588>>., DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. Rádobydivadlo [online]. [cit. 2020-05-07]. URL: <<https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=79>>.

¹⁴⁵ Op. cit.

¹⁴⁶ LAURIN, František. Hadar Galron, Mikve, Rádobydivadlo Klapý [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.kdpvysoke.cz/index.php?section=2&article=1171>>.

¹⁴⁷ BURIÁNKOVÁ, Anežka (za KDP mladým). Mikve. *Větrník XLIV*, 2013, č. 4, s. 3. [Cit. dle RÁDOBYDIVADLO Klapý. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <<http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>>.]

¹⁴⁸ Op. cit.

¹⁴⁹ DRTINA, Michal. Divadelní spolek Kroměříž v Kojetíně zabodoval [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.amaterskascena.cz/clanek/divadelni-spolek-kromeriz-v-kojetine-zabodoval-120320121820.html>>.

¹⁵⁰ ZAHÁLKA, M. Op. cit.

Negativní kritika melodramatického závěru inscenace se nevyhnula ani Kroměříží. Jan Císař uvedl, že v druhé polovině *Mikve* zesiluje „melodramatický atak [...] rozechvělou přepjatou vypjatost poněkud nad míru.“¹⁵¹ Navzdory tomu mělo představení, dle recenzenta, šanci diváka zaujmout.¹⁵² M. Zahálka také vyjádřil skepsi ohledně „zbytečně melodramatickému, sentimentálně laděnému finále hry,“ které na sebe bralo podobu živého obrazu.¹⁵³ Obdobným způsobem byl ztvárněn i závěr *Mikve* v Rádobydivadle. F. Laurin upozornil na kulturní faux pas, kterého se spolek v rámci této scény dopustil. Herečky v závěru inscenace totiž zvedaly utopenou Tehílu k „obrazu umučeného Krista.“¹⁵⁴ (Podobné chyby se málem dopustilo i MDMB, když jedna z jeho hereček absolvovala focenou zkoušku s křížkem na krku.¹⁵⁵) Laurin v návaznosti na toto téma poukázal na společenskou propast mezi diváky a textem. Podle něj by se hra divákovi mohla zdát neuchopitelná „pro množství reálií českému svobodomyšlnému člověku odtažitých.“¹⁵⁶

Posledním tématem, které inscenace pojilo dohromady, byla nahota. Její podobou v kroměřížské *Mikve* se zabírala nejen A. Buriánková. Během besedy nad inscenací Rádobydivadla Buriánková „zjistila, že pánskou část semináře zaujaly pouze „odhalené“ scény,“ naopak dámskou část osazenstva „téma nesmírně zasáhlo.“¹⁵⁷ Recenzent(ka) (vystupující pod šifrou „Jv“) v Jihlavských listech k tématu nahoty doplnil(a), že „zatímco některá jiná inscenační pojetí pracují v této hře ve scénách vstupu do *Mikve* např. se stínohrou a siluetami za plátnem, Valeš pojal věc „naturalisticky“.“¹⁵⁸ Režisér však nahotou neplýtvat, přestože s ní pracoval „velmi otevřeně“ byla smysluplná.¹⁵⁹

---

¹⁵¹ CÍSAŘ, Jan. Velká činohra. *Zpravodaj 82*, Jiráskův Hronov 10. 8. 2012, s. 4.

¹⁵² Op. cit.

¹⁵³ ZAHÁLKA, M. Op. cit.

¹⁵⁴ LAURIN, F. Op. cit.

¹⁵⁵ WEISS, Martin. Ledová voda, nahota i kolaps: divadlo uvádí první premiéru sezóny [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/ledova-voda-nahota-i-kolaps-divadlo-uvadi-prvni-premieru-sezony-20151016.html>.

¹⁵⁶ LAURIN, F. Op. cit.

¹⁵⁷ BURIÁNKOVÁ, A. Op. cit.

¹⁵⁸ JV. Téma hry *Mikve* i nahotu na scéně publikum vzalo. *Jihlavské listy* 03. 02. 2012, s. 9 (Dobronínské chumelení) [Cit. dle RÁDOBYDIVADLO KLAPÝ. *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <<http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>>.]

¹⁵⁹ Op. cit.

4. Závěr

Jiří Koula ve své kritické reflexi *Mikve* napsal: „*Když takový text inscenuje profesionální divadlo, musel by se celý tvůrčí tým hodně snažit, aby výsledkem nebyla působivá inscenace.*“¹⁶⁰ Jednou větou vyjádřil, co vyplývá bezmála ze všech recenzí. *Mikve* kromě silného textu disponuje osmi skvělými hereckými příležitostmi. Herečkám jsou nabídnuty postavy s bohatou psychologií, které však v očích některých diváků mohou působit až příliš stereotypně, typově. Recenze inscenací profesionálních scén však potvrzují, že pokud divadlo zvolí vhodné obsazení a zvládne odpatetizovat závěr inscenace, skutečně se nemůže u diváků setkat s neúspěchem. Opačný úhel pohledu nabízí po herecké stránce negativně ohodnocená inscenace spolku Rádobydivadlo. Tvrdá kritika výkonů hereček dokládá, že právě tato složka je pro *Mikve* zásadní. Inscenace amatérského spolku navzdory působivému tématu měla sklony diváky nudit.¹⁶¹

Téma textu a polemika nad ním je další zajímavou součástí recenzí. Na dramaturgickém plánu divadla se *Mikve* objevuje především s myšlenkou, že její téma lze aplikovat na jakoukoli uzavřenou komunitu. Je považovaná za text, který vypráví příběhy, jež se odehrávají kolem nás.¹⁶² Tato domněnka je však podle textu v Roš Chodeš mylná.¹⁶³ I několik dalších recenzí ukazuje, že někteří z recenzentů shledávají problém v samotné neuchopitelnosti prostředí a přehnaně popisné expozici díla. Je tedy velice individuální, zda divák téma přijme či nikoli. Přestože se divadla ve své *Mikve* snaží akcentovat témata českému divákovi blízká, židovské prostředí přesto mytizují. Už z tohoto důvodu dokážou dramatem zaujmout.

Téma, kterému se s postupem času a celkově přibývajícimu odhalování na scéně věnuje méně pozornosti, je nahota. Odhalování v *Mikve* již není vnímáno jako šokující. Hra se tak stala součástí běžného inventáře repertoárových divadel. Společně s tématem nahoty největší proměnou v kritických ohlasech prošlo tematizování režijního pojetí. Sami recenzenti se režijnímu pojetí nevěnují tak frekventovaně, jako tomu bylo v době české premiéry. Kritici již nadále nejsou zaskočeni moderními režijními postupy, vnímají pouze jejich výslednou atmosféru.

Malé množství recenzí liberecké, zlínské a pardubické *Mikve* ukazuje, že dnes již drama není ničím přelomovým. Přesto se tato tři uvedení těší pozitivnímu ohlasu. V budoucnosti se tak mohou objevit recenze, které budou na tyto inscenace nahlížet z jiného úhlu a nastíní nová témata.

---

¹⁶⁰ KOULA, J. Op. cit.

¹⁶¹ BURIÁNKOVÁ, A. Op. cit.

¹⁶² KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Svět žen, do něhož muži nesmí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://prazsky.denik.cz/kultura_region/svet-zen-do-nehoz-muzi-nesmi-20081203.html>., REDAKCE SCÉNA.CZ. Intimní drama *Mikve* ve Zlíně [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.apostrof.scena.cz/index.php?d=1&o=1&c=34633&r=2>>., REDAKCE SCÉNA.CZ. VČD uvede premiéru hry *Mikve* [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <<http://www.scena.cz/index.php?o=1&c=35096&r=2&d=1>>.

¹⁶³ AM, Op. cit.

5. Zdroje

Seznam literatury

- ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha: Grada (D), 2011. 352 s. ISBN 978-80-247-2910-7.
- FREYTAG, Gustav. *Technika dramatu*. Přel. Jaroslav Žert. Praha: Ústav pro učební pomůcky průmyslových a odborných škol, 1944. 179 s.
- NOSEK, Bedřich – DAMOHORSKÁ, Pavla. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 276 s. ISBN 978-80-246-2996-4.
- URIAN, David. *The Judaic Nature of Israeli Theatre*. Velká Británie: Routledge, 2000. 156 s. ISBN 9789057550560.

Novinové články a jiné tiskoviny

- AM. Mikve ve Stavovském. *Roš Chodeš* 71, 2009, č. 1, s. 8.
- CÍSAŘ, Jan. Velká činohra. *Zpravodaj 82, Jiráskův Hronov* 10. 8. 2012, s. 4.
- ČECHLOVSKÁ, Magdalena. Živou vodou v Mikvi jsou Janžurová a Boušková. *Hospodářské noviny* 52, 2008, č. 241, s. 12.
- DOUSKOVÁ, Irena. Špína strachu. *Divadelní noviny* 18, 2009, č. 2, s. 3.
- HRDINOVÁ, Radmila. Očištění znamená změnit pravidla. *Právo* 18, 2008, č. 295, s. 11.
- KERBR, Jan. Dámy z lázně obstály na výbornou. *Mladá fronta Dnes* 31. 12. 2008, s. B8.
- KOČIČKOVÁ, Kateřina. Osm žen v jedné lázni. *Mladá fronta Dnes* 19, 2008, č. 284, s. C10.
- MACHALICKÁ, Jana. Mikve se nebojí emocí. *Lidové noviny* 21, 2008, č. 290, s. 15.
- MAREČKOVÁ, Tereza. Pláč v Mikve. *Disk: časopis pro studium dramatického umění* 29. 9. 2009, s. 155–160.
- MARXOVÁ, Alice. Svou Mikve mám v moři. *Roš Chodeš* 71, 2009, č. 1, s. 6–7.
- ŠVECOVÁ, Jana. Z USA do Liberce. Izraelská autorka zhlédla svou hru. *Liberec: deník.cz* 22. 1. 2019
- ULLRICOVÁ, Daria. Mikve. *Časopis Národní divadlo* 2008, 2008, č. 3, s. 17.
- MĚKS. Výroční zpráva MěKS Kojetín za rok 2012. *MěKS Kojetín* 2. 3. 2013, s. 20.
- ZAHÁLKA, Michal. Revolta s kondicionérem. *Zpravodaj 82, Jiráskův Hronov* 10. 8. 2012, s. 5.
- ZDEŇKOVÁ, Marie. Odtajněná lázeň. *Divadelní noviny* 18, 2009, č. 3, s. 5.

Internetové zdroje

- ARCHIV NÁRODNÍHO DIVADLA. Rock'n'Roll. Archiv Národního divadla [online]. [cit. 2020-05-17]. URL: <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/inscenace/5130>>.

- BEJT LESIN. Mikveh [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: [<https://www.lesin.co.il/shows/%d7%9e%d7%a7%d7%95%d7%95%d7%94/>](https://www.lesin.co.il/shows/%d7%9e%d7%a7%d7%95%d7%95%d7%94/).
- BLOKŠA, Lukáš. Autorka Hadar Galron se přijede podívat na svou hru Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.zlinskyvecernik.cz/kultura/autorka-hadar-galron-se-prijede-podivat-na-svou-hru-mikve>.
- BURIÁNKOVÁ, Anežka (za KDP mladým). Mikve. *Větrník* XLIV, 2013, č. 4, s. 3. [Cit. dle RÁDOBYDIVADLO KLAPÝ. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>.]
- CASHMAN, Greer Fay. Grapevine: Tit for tat [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Grapevine-Tit-for-tat-386905>.
- DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. Divadelní spolek Kroměříž (soubor) [online]. [cit. 2020-05-07]. URL: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=7314>.
- DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. Divadelní spolek Kroměříž [online]. [cit. 2020-05-07]. URL: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=13588>.
- DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?total=2&srchft=mikve&data=soubor>.
- DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA. Rádobydivadlo [online]. [cit. 2020-05-07]. URL: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=79>.
- DAVIS, Barry. Galron's 'Passion' [online]. [cit. 2020-05-23]. URL: <https://www.jpost.com/in-jerusalem/arts-and-culture/galrons-passion>.
- DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s. Mikve [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <http://www.dilia.cz/index.php/3d/item/11478-mikve>.
- DIVADLO F. X. ŠALDY. Mikve. Divadlo F. X. Šaldy [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/mikve>.
- DOUŠA, Marek. V libereckém Malém divadle uvádějí hru o ženách i pro muže. Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.naseveru.net/2018/12/06/v-libereckem-malem-divadle-uvadeji-hru-o-zenach-i-pro-muze-mikve/>.
- DRTINA, Michal. Divadelní spolek Kroměříž v Kojetíně zabodoval [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.amaterskascena.cz/clanek/divadelni-spolek-kromeriz-v-kojetine-zabodoval-120320121820.html>.
- EBEN, Marek. Na plovárně Hadar Galron [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1093836883-na-plovarne/218544160100021-na-plovarne-s-hadar-galron/titulky>.
- HA-BIMA. Mikveh [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <https://www.habima.co.il/shows/%d7%9e%d7%a7%d7%95%d7%95%d7%94/>.
- HALLÉ, Charlotte. Keeping the Laughter in the Family [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <https://www.haaretz.com/1.5195401>.

- HEJNIC, Otto. Mikve v libereckém Malém divadle [online]. [cit. 2020-03-02]. URL: <https://www.kruhautoruliberecka.cz/?p=4298>.
- HULEC, Vladimír – SOPROVÁ, Jana. Hadar Galron: Ba'al Šem Tov k broušení nikdy vodu nepotřebuje [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://www.divadelni-noviny.cz/hadar-galron-baal-sem-tov-k-brouseni-nikdy-vodu-nepotrebuje>.
- IMDB. Harmon [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: https://www.imdb.com/title/tt7930816/?ref=nm_flmg_act_3.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. I "love" MAMMA [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=47933&mode=0>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Mikve (2008) [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=22333&mode=0>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Mikve (2015) [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=45309&mode=0>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Mikve (2018) [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=50080&mode=0>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Mikve (2018) [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=50029&mode=0>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Mikve (2019) [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=50227&mode=0>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Nепublikované texty divadelních her a inscenační verze roku 2008 uložené v knihovně Divadelního ústavu [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <https://www.idu.cz/cs/o-nas/divadelni-ustav/knihovna/dokumenty>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Ravenhill, Mark a Schwab, Werner [online]. [cit. 2020-05-17]. URL: <https://vis.idu.cz/Productions.aspx>.
- INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Tajemství [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=49214&mode=0>.
- JV. Téma hry Mikve i nahotu na scéně publikum vzalo. *Jihlavské listy* 03. 02. 2012, s. 9 (Dobronínské chumelení) [Cit. dle RÁDOBYDIVADLO KLAPÝ. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>.]
- KOULA, Jiří. Očista či očistec? [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.i-divadlo.cz/blogy/jiri-koula/ocista-ci-ocistec>.
- KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Národní divadlo slavilo v Izraeli úspěch s Rock'n'Rollem [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: <https://www.denik.cz/divadlo/narodni-divadlo-slavilo-v-izraeli20090507.html>.
- KOVÁŘIKOVÁ, Gabriela. Svět žen, do něhož muži nesmí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: https://prazsky.denik.cz/kultura_region/svet-zen-do-nehoz-muzi-nesmi-20081203.html.

- KUBÍKOVÁ, Hana. Stavovské divadlo: Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://naskokjinam.blogspot.com/2018/04/stavovske-divadlo-mikve.html>.
- KUNTOVÁ, Eva. Mikve [online]. [cit. 2020-03-02]. URL: <https://kuntova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=434372>.
- LANDA, Jiří. Osm hereček v Ml. Boleslavi [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.i-divadlo.cz/blogy/jiri-landa/osm-herecek-v-ml-boleslavi>.
- LAURIN, František. Hadar Galron, Mikve, Rádobydivadlo Klapý [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.kdpvysoke.cz/index.php?section=2&article=1171>.
- LAURIN, František. Recenze – Rádobydivadlo – Mikve. *Větrník XLIV*, 2013, č. 4, s. 2-3. [Cit. dle RÁDOBYDIVADLO KLAPÝ. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>.]
- MACHÁČEK, Martin. Koupání a Konvence. *RozRazil Online* 6. 7. 2009. Dostupné v budově IDU.
- MALUŠKOVÁ, Lucie – MATOŠKA, Lukáš. Poslechněte si záznam Mozaiky. Rozhovor s Pavlou Bergmannovou [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: <https://vltava.rozhlas.cz/poslechnete-si-zaznam-mozaiky-7718160>.
- MDMB. Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.mdmdb.cz/PlayDetail/192>.
- MĚSTSKÉ DIVADLO ZLÍN. Hadar Galron ve Zlíně [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.divadlozlin.cz/cs/novinky/fotogalerie-hadar-galron-ve-zline.html>.
- MĚSTSKÉ DIVADLO ZLÍN. Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.divadlozlin.cz/cs/divadlo/repertoar/studio-z/mikve.html>.
- MITCHELL, Wendy. Lunchbox, '71 producers selected for OMDC's International Financing Forum [online]. [cit. 2019-12-24]. URL: <https://www.screendaily.com/production/lunchbox-71-producers-selected-for-omdcs-iff/5076616.article>.
- NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE. Hadar Galron, Mikve: česká premiéra 4. a 5. prosince 2008 ve Stavovském divadle. Program divadelní inscenace, 2008. 13 s. Dostupné ve studovně IDU – Mikve (Národní divadlo Praha „program“).
- NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE. Mikve [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?z=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=5322&pn=256affcc-f002-2000-15afc913k3315dpc>.
- RÁDIO KROMĚŘÍŽ. Divadelní spolek Kroměříž – Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: https://www.radiokromeriz.cz/kulturniakce522_divadelni-spolek-kromeriz-mikve.html.
- RÁDOBYDIVADLO KLAPÝ. Mikve [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <http://radobydivadlo.cz/o-souboru/archiv-her/mikve/>.
- REDAKCE SCÉNA.CZ. Intimní drama Mikve ve Zlíně [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.apostrof.scena.cz/index.php?d=1&o=1&c=34633&r=2>.

- REDAKCE SCÉNA.CZ. VČD uvede premiéru hry Mikve [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&c=35096&r=2&d=1>.
- SENOHRÁBEK, Jiří. Mikve vtáhla okres na severu na pár dní do světového kulturního dění [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/mikve-vtahla-okres-na-severu-na-par-dni-do-svetoveho-kulturniho-deni-40167951>.
- SOPROVÁ, Jana. Hadar Galron: Mikve (recenze) [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://vltava.rozhlas.cz/hadar-galron-mikve-recenze-5125761>.
- SOPROVÁ, Jana. Mikve – první izraelská hra na české scéně [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <http://archiv.scena.cz/index.php?o=1&d=1&r=6&c=8650>.
- SOPROVÁ, Jana. S Hadar Galron získal Jiráskův Hronov na světovosti [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <http://www.jiraskuvhronov.cz/jh/clanky.php?id=6610>.
- SZYMANSKÁ, Olga. MIKVE [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2008120065>.
- ŠTĚPÁNKOVÁ, Lenka. Mikve otevírá témata, o nichž se ve společnosti mnoho nemluví [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: https://pardubicky.denik.cz/kultura_region/mikve-otevira-temata-o-nichz-se-ve-spolecnosti-mnoho-nemluvi-20190228.html.
- ŠUBRT, Pavel. Nová hra Mikve dává nahlédnout do židovského světa a jeho problémů [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://m.mb-net.cz/nova-hra-mikve-dava-nahlednout-do-zidovskeho-sveta-i-jeho-problemu/d-40645>.
- TECLOVÁ, Petra. Mikve. Hra bez mužů, ale přesto o nich [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.cityzone.cz/kultura/divadlo/309-mikve-hra-bez-muzu-ale-presto-o-nich.html>.
- THE HANOCH LEVIN INSTITUTE OF ISRAELI DRAMA. Hadar Galron Playwright, actress, screenwriter and comedienne [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <http://dramaisrael.org/en/playwright/galron-hadar-2/>.
- THEATER J. Programming Round-Up #1: Notes from the New Israel Fund panel on MIKVEH [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://theaterjblogs.wordpress.com/2010/06/01/programming-round-up-1-notes-from-the-new-israel-fund-panel-on-mikveh/>.
- VALUŠOVÁ, Lenka. Mikve: bazén plný emocí [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.pragueout.cz/articles/mikve-predstaveni-narodni-divadlo-5678?&tisk=1>.
- VLČKOVÁ, Olga. MIKVE – PŘÍSPĚVEK K FEMINISTICKÉMU DIVADLU [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/3/mikve-prispevek-k-feministickemu-divadlu>.
- VÝCHODOČESKÉ DIVADLO PARDUBICE. Hadar Galron / MIKVE [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <http://www.vcd.cz/inscenace/mikve>.
- WEISS, Martin. Hadar Galron: Po premiéře Mikve jsem se bála, že mě zastřelí [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/hadar-galron-po-premiere-mikve-jsem-se-bala-ze-me-zastreli-20151018.html.

- WEISS, Martin. Ledová voda, nahota i kolaps: divadlo uvádí první premiéru sezóny [online]. [cit. 2019-12-05]. URL: <https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/ledova-voda-nahota-i-kolaps-divadlo-uvadi-prvni-premieru-sezony-20151016.html>.
- WEISS, Martin. RECENZE: Mazel tov! Dojemná revoluce v Mikve vzbuzuje smích i pláč [online]. [cit. 2019-12-01]. URL: <https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/recenze-mazel-tov-dojemna-revoluce-v-mikve-vzbuzuje-smich-i-plac-20151020.html>.
- WIKIPEDIA.CZ. Hadar Galron [online]. [cit. 2020-05-23]. URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hadar_Galron>.
- WIKIPEDIA.ORG. הדר גלרון (*Dad's Genius*) [online]. [cit. 2020-05-16]. URL: <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%93%D7%A8_%D7%92%D7%9C%D7%A8%D7%95%D7%9F>.
- WIKIPEDIA.ORG. הדר גלרון (Hadar Galron) [online]. [cit. 2020-05-22]. URL: <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%93%D7%A8_%D7%92%D7%9C%D7%A8%D7%95%D7%9F>.
- WILLOUGHBY, Tereza. Žena má v ortodoxní společnosti stejná práva jako manželova peněženka, říká Hadar Galron [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://www.televizeznam.cz/video/kultura/zena-ma-v-ortodoxni-spolecnosti-stejna-prava-jako-manzelova-penezka-rika-hadar-galron-63961501?vypis=navigation&stranka=2>>.
- YOUNG, Maggie. Hadar Galron spins comedy from Orthodox roots [online]. [cit. 2019-11-30]. URL: <<https://pittnews.com/article/139321/news/hadar-galron-spins-comedy-from-orthodox-roots/>>.
- ŽANTOVSKÁ, Kristina. *Národní divadlo – sezóna 2008/2009: Rozhovor s Michalem Dočkalem* [online]. [cit. 2020-05-17]. URL: <<https://vltava.rozhlas.cz/narodni-divadlo-sezona-20082009-5113536>>.

Text dramatu

- GALRON, Hadar. *Mikveh*. Tel Aviv: The Hanoch Levin Institute of Israeli Drama, 2004. 95 s.

Inscenace

- *Mikve*. Národní divadlo Praha, prem. 4. 12. 2008, režie Michal Dočekal.
- *Mikve*. Rádobydivadlo Klapý, prem. 14. 11. 2011, režie Ladislav Valeš.
- *Mikve*. Divadelní spolek Kroměříž, prem. 2011, režie Miroslava Kolářová.
- *Mikve*. Městské divadlo Mladá Boleslav, prem. 16. 10. 2015, režie Petr Mikeska.
- *Mikve*. Divadlo F. X. Šaldy Liberec, prem. 7. 12. 2018, režie Jakub Nvota.
- *Mikve*. Městské divadlo Zlín, prem. 15. 12. 2018, režie Tereza Říhová.
- *Mikve*. Východočeské divadlo Pardubice, prem. 23. 2. 2019, režie Kateřina Dušková.